

KWALITEITSKADER MET GESPREKSKAARTEN HELPT SCHOLEN

In gesprek over de kwaliteit van leermiddelen taal

Onder grote belangstelling van ruim 150 deelnemers is op 16 juni het Kwaliteitskader Taal voor Leermiddelen gelanceerd. Met dit kader kunnen scholen en educatieve uitgevers de kwaliteit van leermiddelen Taal en aangeboden teksten beoordelen. PO Management ging in gesprek met twee leden van de werkgroep die het kader ontwikkelde: Joanneke Prenger (SLO) en Annemarie Heuts, die als uitgever de MEWV vertegenwoordigde.

REDACTIE SIMON VAN DER SLUIJS BEELD PO-RAAD

VOOR WIE IS HET KWALITEITSKADER BEDOELD EN HOE IS HET OPGEBOUWD?

Foto ©BarbraVerbij

Joanneke Prenger, namens SLO.

JP: Het is bedoeld voor leerkrachten, schoolleiders én leermiddelenmakers. Het kader bestaat uit een set van vijf kaarten, plus een start- en reflectiekaart. Op elke kaart staat een didactisch en vakinhoudelijk kwaliteitscriterium centraal. Denk daarbij aan thema's als het aanbod van rijke teksten, betekenisvol taalonderwijs en samenhangend taalonderwijs. Per criterium zijn een aantal reflectievragen en bronnen opgenomen om verder te lezen.

In een apart toelichtingsdocument hebben we de criteria ontwikkeld met wetenschappelijke bronnen.

HOE IS HET KWALITEITSKADER TOT STAND GEKOMEN?

JP: Het is een gezamenlijk proces geweest van de hele werkgroep, waarbij we ons hebben laten inspireren door bestaande voorbeel-

den en experts. Ook hebben we bij een brede groep onderwijsprofessionals input opgehaald. Een eerste versie hebben we uitgeprobeerd op scholen in zowel het primair als voortgezet onderwijs. Op basis van hun feedback hebben we de gesprekskaarten aangescherpt.

AH: Vanuit de educatieve uitgevers was een klankbordgroep betrokken bij het kader. We konden inhoudelijk meedenken en suggesties doen vanuit de praktijk van de leermiddelenontwikkeling. Er zijn soms harde noten gekraakt in de werkgroep, maar steeds vanuit een open dialoog. We zijn tevreden met het resultaat zoals dat er nu ligt. Een kader dat niet in beton gegoten is, maar wel concreet houvast biedt en zich in de tijd verder kan ontwikkelen.

“ Een eerste versie is uitgeprobeerd op scholen. Op basis van hun feedback hebben we de gesprekskaarten aangescherpt. ”

Rijk aanbod van teksten en boeken

Uitgangspunt: een leermiddel draagt bij aan goed taalonderwijs als het rijke teksten bevat en/of verwijst naar het gebruik van jeugdliteratuur.

Aansluiting bij de kerndoelen Nederlands

Kerdoel 1 stelt dat de school moet zorgen voor een rijke taal- en leesomgeving. Hierbij gaat het onder andere om een veelzijdig en actueel aanbod van rijke teksten en jeugdliteratuur.

Rijke teksten stimuleren de taal- en denkontwikkeling van leerlingen en hun interesse en motivatie om te lezen, te schrijven en te spreken.

Dit is de bijbehorende definitie van rijke teksten:

Een rijke tekst is een authentieke, aansprekende tekst met veelzijdig en gevarieerd taalgebruik, afkomstig van een vakkundige schrijver, die de leerling uitnodigt tot nadenken, beleven en betekenis geven. De inhoud is verhelderend, origineel en/of gelaagd, en maakt het leggen van betekenisvolle verbanden binnen en tussen teksten mogelijk. De tekst helpt de leerling bij het leren over en begrijpen van zichzelf en de wereld, en draagt bij aan de uitbreiding van diens talige repertoire. (SLO, 2025)

Rijk taalaanbod in leermiddelen

De inhoud

- Zijn de teksten en boeken in het leermiddel authentiek en activeren ze het denken en beleven van een diverse groep jonge lezers? Denk aan het voorstellingsvermogen, het inlevingsvermogen, nadenken, wisselen van perspectief, nieuwsgierigheid.

- Zijn de onderwerpen van de teksten relevant en van belang voor het curriculum en/of in de echte wereld?
- Zetten de teksten leerlingen aan tot redeneren en actief nadenken over kwesties die van belang zijn voor hun emotionele, sociale, culturele, maatschappelijke en/of cognitieve ontwikkeling?
- Worden er zakelijke en literaire teksten van verschillende genres gebruikt (informatief, betogend, beschouwend, amuserend, verhalend en poëtisch)?

De vorm

- Is er in de teksten sprake van veelzijdig en gevarieerd taalgebruik, dat leerlingen uitnodigt tot nadenken, beleven en betekenis geven?
- Is het beeldgebruik bij de teksten authentiek en ondersteunend en/of functioneel voor het begrip van de inhoud van de tekst?

Let op: rijke teksten stimuleren de taal- en denkontwikkeling, ook als ze moeilijk zijn voor een leerling. Dat geldt niet voor teksten die vooral vereenvoudigde taal bevatten met korte zinnen en alleen bekende woorden. Ook het aanleren van losse woorden zonder context is niet zinvol.

De auteur

- Staat bij teksten die eerder elders zijn gepubliceerd een bronvermelding (schrijver, plaats van publicatie)?
- Zijn de auteurs van de teksten te herleiden?

Voorbeeld van een gesprekskaart uit het Kwaliteitskader

WAAROM IS DIT KADER WAARDEVOL?

AH: Het kader verbindt leerkrachten, ontwikkelaars en onderzoekers in een gezamenlijke inspanning voor beter taal- en leesonderwijs. Want daar gaat het om. De kracht zit in het feit dat het geen platte goed/fout-afvinklijst is geworden, maar een gespreksleidraad. De opzet met kaarten nodigt leerkrachten echt uit om vanuit de verschillende thema's kritisch te kijken naar leermiddelen die ze al gebruiken of willen kiezen. En vervolgens samen de vraag te beantwoorden: wat hebben wij op onze school nodig?

JP: Daarbij helpt het scholen om met kennis van zaken keuzes te maken die passen bij de geactualiseerde kerndoelen én de eigen ambities voor taalonderwijs op hun school.

WAT ZEGGEN SCHOLEN DIE AL MET HET KADER HEBBEN GEWERKT?

JP: In de pilotfase gaven scholen aan dat het kader echt helpt om verschillen tussen methodes zichtbaar te maken. Sommige teams ontdekten bijvoorbeeld dat een methode wel goed scoort op technische vaardigheden, maar minder op het tekstaanbod of betekenisvol en samenhangend taalonderwijs.

AH: En dit inzicht maakt het makkelijker om gefundeerde keuzes te maken of om over aanvullingen op leermiddelen na te denken die nu in gebruik zijn en niet opeens vervangen kunnen worden. Dat werkt twee kanten op: houvast voor leerkrachten en methodeontwikkelaars kunnen inspringen op de feedback en hun innovaties steviger onderbouwen.

WELKE IMPACT HOPEN JULLIE DAT HET KWALITEITS-KADER HEEFT?

AH: Door samen met collega's, een expert of een uitgever het kader erbij te pakken, kun je lacunes in je onderwijsaanbod op school herkennen en kijken hoe je die aanvult. Dat kan met een methode, maar ook met eigen oplossingen. In die zin versterkt het kader de regie van het schoolteam. En het stelt ons als leermiddelenmakers in staat transparant te zijn over keuzes die wij maken.

JP: Verder verwachten we vooral dat het scholen helpt om bewustere keuzes te maken. Niet alleen bij het aanschaffen van nieuwe methodes, maar ook in het dagelijks gebruik ervan. Het kader stimuleert schoolteams om stil te staan bij de vraag: sluit dit leermiddel aan bij de wettelijke bedoeling van het taalonderwijs, en bij wat wij willen bereiken bij de leerlingen op onze school?

WAT ZIJN NU DE VERVOLGSTAPPEN?

JP: Het kader is sinds juni 2025 gratis beschikbaar in zowel papieren als digitale vorm, in een speciale PO-variant. We blijven

Annemarie Heuts, namens MEWV.

benieuwd naar de ervaringen en feedback van scholen, die ons gaat helpen om het nog te verbeteren. En we zijn ook benieuwd welke rol ons kwaliteitskader gaat spelen in de door OCW nog te starten kwaliteitsalliantie voor leermiddelen.

AH: Uitgevers zullen het kader gebruiken bij het ontwikkelen van lesmaterialen. En we hopen dat het een stimulans is om nog vaker in gesprek te gaan met scholen en alle betrokken partijen over wat werkt. Het was van grote waarde dat wij als uitgevers in de werkgroep aan tafel zaten met mensen uit wetenschap, curriculumontwikkeling en onderwijspraktijk. Het kwaliteitskader is wat mij betreft dan ook zeker geen eindpunt, maar het begin van een rijkere dialoog over goed taalonderwijs en kwalitatieve leermiddelen.

Wil je een papieren exemplaar van het Kwaliteitskader Leermiddelen Taal ontvangen?

Stuur dan een e-mail naar kennistafelleesonderwijs@vo-raad.nl.

De PO-versies met het Toelichtingsdocument zijn ook gratis online te downloaden via de website, met de QR-code.

DE AANLEIDING VOOR HET KWALITEITSKADER LEERMIDDELEN TAAL

Goede en wetenschappelijk onderbouwde leermiddelen dragen bij aan kwalitatief goed taalonderwijs. Tegelijkertijd geeft het merendeel van de Nederlandse onderwijsprofessionals aan dat er onvoldoende zicht is op de kwaliteit van leermiddelen. Er zijn veel leermiddelen op de markt, maar het is niet altijd duidelijk in hoeverre die aansluiten bij vakinhoudelijke en didactische kwaliteitscriteria. Scholen en educatieve uitgevers hebben behoefte aan houvast bij het selecteren en ontwikkelen van kwalitatief goed leermateriaal dat gebaseerd is op kennis uit de wetenschap en de onderwijspraktijk. Om die reden heeft de Kennistafel Effectief Leesonderwijs in opdracht van het ministerie van OCW een werkgroep gevraagd om een Kwaliteitskader Taal voor het basis- en voortgezet onderwijs te ontwikkelen. Het kader biedt transparantie én stimuleert een gemeenschappelijke taal over kwaliteit.

Aansluiting op het geactualiseerde curriculum

De criteria in het Kwaliteitskader Leermiddelen Taal zijn zorgvuldig afgestemd op de definitieve conceptkerndoelen voor Nederlands zoals die door SLO zijn ontwikkeld (SLO, 2025). Dat betekent dat het kader toekomstgericht is en bijdraagt aan de implementatie van de nieuwe inhoud in het onderwijs. Denk bijvoorbeeld aan de focus op betekenisvol spelling- en grammaticaonderwijs, diep tekstbegrip en talige diversiteit.

SLO (2025) *Definitieve conceptkerndoelen Nederlands en rekenen wiskunde*. Amersfoort (Definitieve conceptkerndoelen Nederlands herziene versie 2025 inclusief toelichtingsdocument - SLO)

De werkgroep bestond uit vertegenwoordigers uit onderwijs, wetenschap en leermiddelenontwikkeling. De leden van de werkgroep waren:

- Prof. dr. Yra van Dijk, hoogleraar Universiteit Leiden (voorzitter)
- Margje van der Velden, leerkracht groep 4 en taal- en leescoördinator op basisschool De Luithorst
- Koen van Brussel, docent Nederlands op het Da Vinci College in Leiden
- Dr. Anneke Smits, lector Onderwijsinnovatie en ICT bij Hogeschool Windesheim
- Dr. Joanneke Prenger, curriculumontwikkelaar Nederlands (po) bij het landelijk expertisecentrum voor het curriculum (SLO)
- Annemarie Heuts, educatief uitgever (Blink) namens de Branchevereniging Media Educatie Vak en Wetenschap (MEVW)

Joanneke Prenger is taalexpert en curriculumontwikkelaar bij SLO. Zij is onder andere betrokken bij de actualisatie van de kerndoelen Nederlands en de ontwikkeling van de leerlijnen Nederlands.

Annemarie Heuts is werkzaam voor Blink als uitgever van Blink Lezen, Blink Taal & Lezen en Blink Spelling & Grammatica.